

Erityisnuori mukana nuorisoseurassa

Ensiaskeleita erityisryhmien osallisuuteen ja osallistumiseen nuorisoseuroissa.

Erityisnuori mukana nuorisoseurassa

© Suomen Nuorisoseurat ry 2017

toim. Joonas Pokkinen

Ulkoasu Heini Saari

Opas on tuotettu osana Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hanketta (ESR).

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	4
Onko sinun nuorisoseurasi jo syrjinnästä vapaa?	5
Esteettömyys ja saavutettavuus antavat	
mahdollisuuden osallistua	6
Osallisuus koskee nuorisoseuroissa kaikkia	8
Näkökulma: erityislapsi tai -nuori ryhmässä vaatii	
erilaista huomiota ohjaajalta koko ryhmälle	10
Viestinnän saavutettavuus tukee hyvien palvelujen	
löytymistä	12
Toimintamuotoja ja -vinkkejä	13
Muistilista toiminnan järjestäjälle	14
Lisätiedon lähteille	15

JOHDANTO

Nuorisoseurojen arvot ovat *osallisuus, yhteisöllisyys ja yhdenvertaisuus*. Nuorisoseurojen strategiassa on arvot avattu seuraavasti:

OSALLISUUS tarkoittaa yhteisöön kuulumista ja mukanaoloa. Jokainen voi vaikuttaa yhteiseen tekemiseen ja toimintaan.

Nuorisoseurassa kaikki ovat **YHDENVERTAISIA**. Toiminta on avointa ja arvostavaa, ja siihen on helppo tulla mukaan.

YHTEISÖLLISYYS on yhdessä toimimista, tasavertaisuutta, yhteisiä kokemuksia ja tekemisen riemua

Samasta arvopohjasta ponnistaa myös Erityisnuoret ja osallisuuden tukeminen digiajan monialaisissa toimintaympäristöissä -hanke. Euroopan Sosiaalirahaston ja Pohjois-Suomen ELY-keskuksen rahoittamassa hankkeessa Suomen Nuorisoseurat on osatoteuttajana kartoittanut toiminnassaan erityisnuorten – erityisen tuen tarpeessa olevien – osallistumismuotoja ja tuottanut tämän oppaan seuratoimijoille.

Oppaan ja siihen liitettävien koulutusten avulla tuetaan paikallisseuroja ja seuratoimijoita kohtaamaan nuoria. Tarkoituksena ei ole nostaa esille nuorten erityisyyttä vaan tukea nuoren kohtaamista yhdenvertaisena muiden kanssa.

Opas ei yksin anna ratkaisua tilanteisiin, vaan toimii enemmänkin ensimmäisen tietoisien askeleenoton tukena.

Hankkeen myötä ei ole esimerkiksi aloitettu erityisen tuen tarpeessa olevien tilastointia omana ryhmänään, vaan kuten tähänkin saakka *kaikki ovat tervetulleita nuorisoseuratoimintaan, kuten arvomme sen lupaavat*.

ONKO SINUN NUORISOSEURASI JO SYRJINNÄSTÄ VAPAA?

Syrjinnästä vapaa alue on kampanja, jolla osoitetaan kaikkien olevan tervetulleita mukaan toimintaan – esimerkiksi iästä, etnisestä taustasta, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Syrjinnästä vapaiksi alueiksi voivat julistautua erilaiset organisaatiot.

Suomen Nuorisoseurat on julistautunut Syrjinnästä vapaaksi alueeksi vuonna 2009. Samalla kannustettiin myös paikallisseuroja julistautumaan Syrjinnästä vapaiksi. Julistautumisen jälkeen seura saa käyttöönsä sinisen Syrjinnästä vapaa alue -kyltin, joka tulee laittaa näkyvälle paikalle esimerkiksi nuorisoseurantalolle. Merkin voi laittaa myös seuran verkkosivuille. Merkki on seurantalolla arvokas signaali talon kaikille käyttäjille: talolla ei suvaita syrjintää missään olosuhteissa.

Julistautuminen tapahtuu kampanjan verkkosivuilla (http://www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/syrjinnasta_vapaa_alue). Julistautumisen yhteydessä sitoudutaan ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun, tiedottamaan julistautumisesta, ripustamaan merkki näkyvälle paikalle ja ottamaan kaikki ilmoitukset ja epäilykset syrjinnästä vakavasti.

Seuran julistautumisprosessi voi kulkea esimerkiksi seuraavasti:

- Seuran jäsen ottaa asian esille ja esittää kampanjaan sitoutumista. Päätös on hyvä tehdä vuosikokouksessa, jolloin jäseniä on johtokuntaa laajemmin paikalla.
- Päätöksenteon yhteydessä keskustellaan periaatteista – miten julistautuminen vaikuttaa seuran toimintaan
 - o Miten yhdenvertaista kohtelua edistetään
 - o Miten taataan, että kaikki ovat tervetulleita toimintaan
 - o Miten mahdolliseen syrjintään puututaan
 - o Miten ilmoituksiin ja epäilyksiin syrjinnästä suhtaudutaan
- Kampanjan verkkosivuilla täytetään julistautumislomake
- Julistautumisen myötä saatu merkki ripustetaan näkyvälle paikalle sekä laitetaan näkyviin seuran verkkosivuille. Prosessin aikana apua saat alueesi toiminnan johtajalta tai liiton toimistolta. Prosessin mahdollisesti synnyttämä keskustelu on arvokasta seuran toiminnan kehittämisen kannalta.

ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS ANTAVAT MAHDOLLISUUDEN OSALLISTUA

Esteettömyys on laaja käsite ja tilan fyysisen esteettömyyden lisäksi siihen liittyy monia näkökulmia. Suomen Invalidiliitto määrittelee esteettömyyden näin:

Esteettömyys on laaja kokonaisuus, mikä tarkoittaa kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista työnteeseen, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun.

Esteettömyys merkitsee mm.

- palvelujen saatavuutta
 - välineiden käytettävyyttä
 - tiedon ymmärrettävyyttä
 - mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon
- <http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/esteettomyys/>

Esteettömyys on siis muutakin kuin seurantalonsisäänkäynnin luiska tai esteetön WC. Esteettömien tilojen merkitystä ei tule kuitenkaan vähätellä. Nuorisoseura on sitä yhdenvertaisempi, mitä esteettömämpi sen talo tai muut käytössä olevat tilat ovat.

Tilan esteettömyys

Perinteinen nuorisoseurantalokin on mahdollista muuttaa esteettömäksi tilaksi. Hommaan ei kannata kuitenkaan ryhtyä ilman kunnollista suunnittelua. Kaikkea ei välttämättä voi tehdä kerralla, mutta jo pienin askelin pääsee kohti aiempaa esteettömämpää, saavutettavampaa tilaa. Esteettömyyden arvioinnissa voi käyttää hyödyksi Invalidiliiton julkaisemaa esteettömyysopasta ja erityisesti sen lopusta löytyvää esteettömyyden arviointilistaa: http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/esteettomyysopas_pdf.pdf

Ja kun tila on mahdollisimman esteetön, avaa se ovet myös uusille käyttäjäryhmille. On myös reilua kertoa seuran viestintäkanavissa (esimerkiksi internetissä), millaiset tilat ovat: mitä palveluita talosta löytyy, miten sinne pääsee.

Kiinnitä viestinnässä huomiota ainakin seuraaviin:

- Pääseekö autolla lähelle sisäänkäyntiä
- Millainen seurantalonsisäänkäynti on
- Onko sisätiloissa kynnyksiä
- Ovatko tilat yhdessä vai useammassa tasossa/kerroksessa
- Onko tiloissa aidosti esteetön WC

Jos seurantalo ei ole tilana esteetön, kannattaa miettiä voisiko seura järjestää toimintaa seurantalonsijaan myös muualla. Esimerkiksi koulujen salit ovat usein esteettömämpiä kuin perinteiset nuorisoseurantalot. Kannattaa miettiä tilaa erityisesti kohderyhmän, eikä pelkästään seuran ehdoilla.

Tukea Nuorisoseurantalonsiesteettömyyden parantamiseen on saatavilla

Suomen kotiseutuliitto jakaa seurantaloille korjausavustuksia vuosittain. Avustusta voi hakea myös esteettömyyden parantamisen/remontin suunnitteluun. Yhtä lailla osana mahdollisesti jo muutenkin toteutettavia perusrannus- ja korjaustöitä kannattaa seuran pitää mielessä tilansiesteettömyyden parantaminen. Tilanne ei ole kuitenkaan yksiselitteisen helppo, sillä talot ovat usein kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Ensimmäisen askeleen ottamisessa tukea saa kuitenkin Kotiseutuliitolta, joka pystyy ohjaamaan oikean tiedon lähteille. Lisätietoja: www.kotiseutuliitto.fi

Seurantalosten korjausavustukset anotaan alkusyksystä.

Lukuvinkki: Teuvan Nuorisoseura Etelä-Pohjanmaalla ja Jyväskylän Seudun Nuorisoseura Keski-Suomessa ovat lisänneet talosten esteettömyyttä viime vuosina. Remontteja on ollut tukemassa Kotiseutuliitto. Lue lisää Nuorisoseuralehdestä: https://issuu.com/nuorisoseurat/docs/nuorisoseuralehti_2_2016/19

OSALLISUUS KOSKEE NUORISOSEUROISSA KAIKKIA

Kun toimintaa suunnitellaan uusille kohderyhmille, on järjestön arvopohja pidettävä mielessä. Erityisryhmien kanssa tulee pitää huolta, että osallisuus toteutuu myös heidän toiminnassaan. Osallisuus toiminnan arjessa on pieniä tekoja, mutta vaatii toisinaan asiaan keskittymistä.

Hyvä esimerkki avoimesta toiminnasta ja osallisuuden toteutumisesta kaikessa toiminnassa on Honkalammen Nuorisoseura. Seura toimii Pohjois-Karjalan Liperissä ja toimintaan ovat kaikki tervetulleita. Kansantanssin lisäksi seurassa

harrastetaan perinneurheilua ja yhdessä Suomen Perinneurheiluliiton kanssa järjestetään muun muassa saappaanheittoa. Kansantanssiryhmiä on useampia. Yksi ryhmistä, Pihkassa, kokoontuu Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveydenhoitopiirin Honkalampi-keskuksessa, joka on kehitysvammaisten työ- ja toimintakeskus ja ryhmässä tanssii keskuksen alueen asukkaita.

Osallisuus toteutuu Pihkassa-ryhmässä pienin teoin, jotka ovat varmasti kaikista kansantanssiryhmistä tuttuja, mutta joista pidetään myös tässä ryhmässä kiinni. Sihteerin vuoro

kiertää – kerhokerran aluksi kukin vuorollaan hoitaa nimenhuudon ja tekee merkinnät läsnäolevista.

Alkuverryttelyssä puolestaan kukin ryhmäläisistä näyttää keksimänsä veritytelyliikkeen vuorollaan.

Ohjaajan luovuus mahdollistaa monien osallistumisen

Seuran puheenjohtaja ja kansantanssiryhmien ohjaaja Jaana Tarkkonen vinkkaa muille ohjaajille, että erilaisilla rooleilla voidaan tehdä toiminnan mukautusta esimerkiksi kansantanssiryhmän sisällä. Roolin kautta voidaan hyvinkin erilaiset tanssijat saada tanssimaan yhdessä.

Rooleilla tässä yhteydessä tarkoitetaan joko erilaisia rooleja tanssiesityksessä tai vaikka säestäjän virkaa rummuilla. Esimerkiksi Pihkassa-ryhmässä oli rumpalina rytmistä tarkka soittaja, joka sai näin luontevan roolin ryhmässä. Seuran lasten ryhmässä taas oli aiemmin mukana lyhytkasvuinen lapsi. Koko ryhmän toimintaa ei kannata toteuttaa lyhytkasvuisuutta sairastavan kehityksen ja kasvun mukaan. Tarkkonen rakensi ryhmän kanssa hänelle alkuun soolo-osuuden, jossa oli myös puhetta mukana. Näin kaikki ryhmäläiset pystyivät olemaan ryhmässä mielekkäällä tavalla mukana ja saivat mahdollisuuden oppia uutta. *Erityisyydestä ei tehty rajaavaa tekijää, vaan se nähtiin mahdollisuutena.*

Uutta toimintaa käynnisteässä on muistettava, että osallisuus on mahdollisuus valita

Jos seura innostuu järjestämään uutta toimintaa erityisryhmille tai tavoittelee erityisryhmiin kuuluvia mukaan toimintaansa, on muistettava, että osallisuus tarkoittaa osallistujalle myös mahdollisuutta valita. Teatteri, kansantanssi tai sirkus ei kiinnosta kaikkia nuoria eikä siten myöskään kaikkia erityisnuoria. Siksi toiminnan suunnittelu kannattaakin aloittaa yhdessä tavoiteltavan kohderyhmän kanssa. On hukkaan heitettyä aloittaa esimerkiksi uutta kansantanssiryhmää, jos se ei nuoria kiinnostaa.

Hyvä keino lähteä liikkeelle ovat työpajat/näytetunnit, joita voi tarjota esimerkiksi kouluille. Kannattaa miettiä, voisiko työpajoja tarjota myös erityisoppilaitoksiin. Toisaalta näytetunteja voi järjestää myös muiden tapahtumissa. Kun toimintaan on

joku kosketus, on luontevampaa lähteä toimintaan mukaan.

Uutta toimintaa aloittaessa hyvä tapa toimia on lähteä suunnittelemaan toimintaa yhdessä nuorten kanssa. Erityisryhmien kanssa ei kannata luottaa avoimiin verkkolomakkeisiin harrastustoiminnan sisältöjen suunnittelussa – skeptinen kannattaa olla jo siihen, saavuttaa-ko verkkolomake seuran sivuilla ylipäänsä potentiaalisia harrastajia. Erityisryhmien kanssa haasteellisemmaksi muodostuu vielä mahdolliset vaikeudet tai rajatut mahdollisuudet tietokoneen käytön kanssa sekä kielelliset näkökulmat.

Verkkolomakkeen sijaan seura voi uuden toiminnan käynnistämiseksi järjestää esimerkiksi avoimen tai kohdennetun nuorten illan, jossa toimintaa suunnitellaan yhdessä ja kokeillaan uusia asioita. Kun toiminta on alusta asti mielekästä ja lähtee nuorista itsestään, motivoi se osallistumaan alusta lähtien.

NÄKÖKULMA:

ERITYISLAPSI- TAI NUORI RYHMÄSSÄ VAATII ERILAISTA HUOMIOTA OHJAAJALTA KOKO RYHMÄLLE

Tuike Merisaari

Kirjoittaja on yhteisöpedagogi, joka on ohjannut useita erilaisia ryhmiä ja työskennellyt muun muassa nuorisotalolla. Kirjoittaja on itse näkövammainen ja tunnistaa siksi eri tavalla erityisryhmien huomioimisen haasteita.

Nämä asiat koskevat yleisesti erityislapsen/nuoren kanssa toimivaa henkilöä, mutta niistä voi olla apua myös harrastusryhmän ohjauksessa. Keskustele lapsen/nuoren kanssa avoimesti hänen vammastaan, jos hän haluaa puhua siitä. Anna hänelle mahdollisuus tehdä asioita itse kuitenkin niin, että kuljet hänen rinnallaan ja autat häntä tarvittaessa. Itsetekemisen kokeilu perustuu yhdessä tekemiseen. Salli lapsen/nuoren olla eri mieltä kanssasi ja ”vastustaa” päätöksiäsi. Asioista voi jutella hänen kanssaan rakentavasti ja hänellä saattaa olla hyviä näkökulmia päätöksiisi. Anna hänen oivaltaa asioita. Huolehdi, että näkövammainen lapsi/nuori pääsee osallistumaan ryhmän yhteiseen tekemiseen, eikä jää sivusta seuraajaksi. Ota hänet mukaan toiminnan suunnitteluun, ettei hän jäisi vain toiminnan kohteeksi. Anna lapsen olla avoin vammansa suhteen. Avoimuus on aina parempi, kuin salaaminen. Jos lapsi kysyy, miltä hän muiden silmissä näyttää, kerro tämä avoimesti hänelle. Tällöin hän omaksuu erilaisuutensa hyväksymisen.

Näkevät nuoret eivät välttämättä ole aiemmin kohdanneet näkövammaista lasta/nuorta. Tällöin olisi hyvä, jos ensimmäisellä kerralla voitaisi puhua näkövammaisuuteen liittyvistä asioista, jotta näkevät lapset/nuoret eivät vierastaisi näkövammaista osallistujaa. Ohjaajan on tärkeää viestiä, että näkövammaisen osallistuja on ”samanlainen, kuin muut”, vaikka näköaisti puuttuu. Murrosikää lähestyttyessä monet nuoret eivät ole valmiita kohtaamaan ”erilaisuutta”. Tämä voi ilmetä puhumattomuutena ”erityisnuorelle” ja sulkemalla ulkopuolelle ryhmästä. Tähän ohjaajan olisi tärkeää puuttua esimerkiksi kertomalla, että näkövammaiselle nuorelle voi puhua samalla tavalla, kuin muillekin. Toiset lapset taas saattavat olla hyvin kiinnostuneita näkövammaisuudesta ja haluavat kysellä paljon. Tähän ohjaajan on tärkeää antaa mahdollisuus. Mikäli näkövammaisen lapsi/nuori kokee kysymykset kiusallisiksi, tähän ohjaajan on tärkeää puuttua, sillä tarkoitus ei ole tuottaa kiusallisia tilanteita näkövammaiselle osallistujalle. On tärkeää, että lapset

saavat kysellä heitä askarruttavia asioita, sillä kyselemällä he saavat parhaiten tietoa.

Lapset ovat kiinnostavalla tavalla uteliaassa iässä ja kyselemällä he saavat tietoa asioista. Kyselemällä lapset kohtaavat ennakkoluulojaan. Joskus voi olla tilanteita, joissa lapset/nuoret haluavat kokeilla rajoja. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi säikäyttelyt tai huijaamistilanteet esim. ”varo portaita”, vaikka portaita ei olisikaan lähistöllä. Tämä voi olla joko tahallista tai tahatonta. Tällaisiin tilanteisiin ohjaajan on tärkeää puuttua, sillä tällaisista tilanteista näkövammaiselle lapselle/nuorelle tulee helposti paha mieli. Näkövamma ei saa käyttää hyväksi tällaisten tilanteiden muodossa. Muut lapset eivät siis saa tällä tavoin kiusata näkövammaista lasta/nuorta.

Joillakin ihmisillä voi olla käsitys, että vammaiselle ihmiselle ei uskalleta laittaa rajoja, ”koska hän on vammainen». Tällainen käsitys johtaa vammaiset ja vammattomat lapset/nuoret eriarvoisuutta herättävään asemaan, sillä tällöin rajat laitetaan helpommin vammattomille, kuin vammaisille lapsille/nuorille.

Ohjaajan on tärkeää muistaa, että vammainen lapsi/nuori on samanarvoisessa asemassa rajojen laittamisessa siten, että hänellekin on tärkeää laittaa rajat, jos tilanne sitä edellyttää. Monesti pelkästään näkevien ryhmiä ohjanneet ohjaajat ajattelevat, että vammaisen henkilön mukaan ottaminen toisi lisää resursseja. Ajatus olisi kuitenkin, että se toisi rikkautta ryhmän kirjoon ja uusia näkökulmia ryhmässä toimimiseen.

Viestinnän saavutettavuus tukee hyvien palvelujen löytymistä

Ei riitä, että asenteet, tilat ja tilat? ovat yhdenvertaisia. Jotta käyttäjät löytävät palveluiden piiriin – harrastustoimintaan, hyvän juhlapaikan – on niistä kerrottava siten, että kohderyhmä pääsee tiedon ääreen.

Kun toimintaa halutaan avata yhä useammille kohderyhmille, on kiinnitettävä huomiota myös viestintään. On hyvä pohtia, kerrotaanko seuran tapahtumista ja toiminnoista oikeille kohderyhmille.

Osa viestinnän saavutettavuutta on hyvä kieli. Tiivistä sanomaa, tuo ydin esiin. Älä luota pelkkiin kuviin, vaan avaa kuvat myös tekstissä. Taita selkeästi, suosi suurta kirjaisinkokoa. Jos toimintaan halutaan mukaan, tai jos toiminnassa on jo mukana muuta kuin suomea puhuvia, mieti miten tuot tiedon toiminnasta heidän saatavilleen.

Mikäli aloitatte toimintaa seurassanne uuden kohderyhmän kanssa tai seuran toimintaan tulee mukaan erityisen tuen tarpeessa olevia, muista hyödyntää kohderyhmän oma tieto-taito. Kysy toiminnassa olevilta, missä muodossa tietoa olisi hyvä jakaa. Millainen viesti tavoittaa parhaiten ja miten tieto tulee helpoiten ymmärrettäväksi?

Verkossa Kulttuuria kaikille –palvelu on tuottanut paljon tietoa saataville kulttuuripalvelujen saavutettavuuden edistämiseksi. Tutustu palveluun: http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_viestinnan_saavutettavuus

TOIMINTAMUOTOJA JA –VINKKEJÄ

Työpajat – Helsingissä kokeiltiin vuonna 2016 toimintamallia, jossa järjestettiin kansantanssityöpajoja vastaanottokeskuksissa ja koottiin näistä pajoista esitys tanssimaan yhdessä Maailma kylässä –festivaaleille. Kansantanssityöpajoissa oli mukana tanssinopettaja sekä kansantanssinharrastajia sekä vastaanottokeskusten asukkaita. Esitys festivaaleilla mahdollisti kaikille läsnä olleille mahdollisuuden osallistua, sillä festareilla tanssittiin huutokatrillia. Huutokatrilli on tanssi, jonka ohjaaja ohjaa tilanteessa tiettyihin tanssivuoroihin perustuen. Työpajamainen malli mahdollistaa myös muiden kuin turvapaikanhakijoiden/maahanmuuttajien kanssa työskentelyn; työpajoja voidaan järjestää esimerkiksi kausiluontoisena eri kohderyhmille.

Sote-yhdistys ja Nuorisoseura yhteistyössä – Nuorisoseura Nuori lisalmi järjestää erityistä tukea tarvitseville lapsille kansantanssitoimintaa omassa ryhmässä. Hilipakat-ryhmä on Nuoren lisalmen kerho, joka on kohdennettua toimintaa erityisryhmille. Nuorella lisalmella on kerhossa kumppanina paikallinen kehitysvammaisten yhdistys.

Luova lava lapsille –kerho – ja leiritoimintaa järjestetään ympäri Suomea. Leireillä ja kerhoissa toiminta pohjautuu monitaiteellisuuteen; lapset pääsevät kokeilemaan matalalla kynnyksellä erilaisia esittäviä taitteita. Toiminta on kaikille avointa ja matalan kynnyksen toimintamuotona helposti mukautettavissa ryhmäläisten erityistarpeita vastaavaksi. Ohjaajalta ei vaadita minkään harrastusalan syväosaamista, vaan ohjaajan perustaidot ja –tiedot ovat ratkaisevassa osassa. Kerho- ja leiritoiminnan järjestäjälle sekä –ohjaajalle on nuorisoseurojen verkkosivuilla runsaasti tuki- ja opasmateriaalia.

Selkokiegeliset tukimateriaalit – Suomen Nuorisoseurat tuotti osana Erityisnuoret ja digiajan osallisuus monialaisissa toimintaympäristöissä paikallisseurojen käyttöön selkokiegelisiä viestintämateriaaleja. Materiaaleissa on kuvattu Nuorisoseurojen perustoimintaa sekä tärkeimmät toimintamuodot selkokielellä. Seura saa tuotetuilla materiaaleilla viestittyä toiminnastaan selkokielellä. Materiaalit löytyvät Ohjaajan työkalupakista kesäkuusta 2017 alkaen.

MUISTILISTA TOIMINNAN JÄRJESTÄJÄLLE

- Varmista, että tieto toiminnasta on ymmärrettävässä muodossa.
- Varmista tilojen esteettömyys.
- Muista osallisuus. Ota nuorilta selvää, millaiselle toiminnalle on tilaisuus.
- Kohtaa toiminnassa nuori, älä pelkästään hänen mahdollista erityisyyttään.
- Mukauta toimintaa tarpeen mukaan. Toiminnan ei tarvitse olla kaikille samanlaista. Puhutaan positiivisesta erityiskohtelusta.
- Pidä huolta, että toiminta on turvallista.
- Älä leimaa lapsia ja nuoria tarpeettomasti.
- Jos lapsi/nuori tarvitsee avustajaa, hyväksy asia. Puhu kuitenkin aina suoraan lapselle/nuorelle, älä hänen avustajansa kautta. Selvitä, mitä avustaja tekee ja mikä taas hänelle ei kuulu.
- Erityisryhmän ohjaamiseen ei kannata ainakaan aluksi lähteä yksin. Mieti, saatko mukaan ohjaajaparin tai muutaman henkilön ohjaajaringin.
- Uskalla kokeilla. Älä pelkää epäonnistumista.

- Kop kop – pääseekö sisään? Yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas nuoris- ja liikuntajärjestöille: <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/655/fid/1279>

Oppaassa on runsaasti käytännön vinkkejä ja ohjeita toiminnan järjestämiseen sekä liuta ajatuksia siitä, miksi yhdenvertainen toiminta on tärkeää.

- Viestinnän saavutettavuudesta: http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_viestinnan_saavutettavuus

Kulttuuria kaikille –palvelu on yhdenvertaisten kulttuuripalvelujen edistäjä. Sivustolla on paljon tietoa yhdenvertaisuudesta ja käytännön sovellutuksista. Palvelun verkkosivut on toteutettu saavutettavasti ja toimivat hyvänä esimerkkinä toiminnan järjestäjälle

- Esteettömyydestä: <http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/esteettomyys/>

Oppaassa viitattiin aiemminkin esteettömyyteen. Invalidiliiton verkkosivuilla on helposti saatavilla tietoa esteettömyydestä. Sivuilla on myös videoita, joita voi käyttää esimerkiksi nuorisoseuran johtokunnassa yhdenvertaisuuden merkityksen esille tuomiseksi.

- Milla Ilonen: ”Ett’ vois olla siellä missä ne muutkin” Nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten käsityksiä ja kokemuksia yhdenvertaisesta nuorisotyöstä: <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/670/fid/1174/>

Nuorisoyhteistyö Allianssin vuonna 2009 julkaisemassa tutkimuksessa on nuorten sekä järjestöjen käsityksiä ja kokemuksia.

- Katsaus lasten ja nuorten henkilökohtaiseen apuun: <http://www.vamlas.fi/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Katsaus-lasten-ja-nuorten-henkilokohtaiseen-apuun.pdf>

Katsauksessa avataan henkilökohtaisen avun nykytilaa nimenomaan lasten ja nuorten näkökulmasta. Jos henkilökohtainen apu ei ole ohjaajalle tai seuralle tuttu asia, katsauksessa on avattu asiaa laajasti.

Nuorisoseurat

MIKKELIN
KAUPUNGINKIRJASTO
· Etelä-Savon maakuntakirjasto

Kouvola®
KIRJASTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Juvenia

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Opas on tuotettu osana Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hanketta (ESR).